

PRITARTA
Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centro
posėdžio 2025-08-30 protokoliniu nutarimu

PATVITRINTA
Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centro
direktorius 2025 m. rugsėjo 2 d.
įsakymu Nr. 300825-1

**Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centro
ETNOKULTŪROS IR TRADICINĖS MUZIKOS MOKYKLA**

**Ankstyvojo, pradinio, pagrindinio, tęstinio ir suaugusiųjų
ugdymo programa**

FOLKLORAS

TURINYS

1. BENDROJI DALIS

1.1 PROGRAMOS PASKIRTIS

1.2 TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

1.3 NUMATOMI REZULTATAI (MOKINIŲ PASIEKIMAI)

1.4 UGDYMO FORMOS IR VEIKLOS KRYPTYS

1.5 PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO PRINCIPAI

2. MOKYMO DALYKO TURINYS, STRUKTŪRA, FORMOS, RYŠIAI SU KITAIS DALYKAIS

2.1 UGDYMO PROGRAMŲ ĮGYVENDINIMAS IR STUDIJUOJAMI DALYKAI

2.2 UGDYMO TURINIO YPATUMAI PAGAL AMŽIAUS TARPSNIUS

2.3 TARPDALYKINĖ INTEGRACIJA

2.4 MOKYMO DALYKO TURINYS

2.5 VALANDŲ PASKIRSTYMAS PAGAL MOKYMO DALYKUS

2.6 MOKYMO FORMOS

3. KONTROLĖS FORMOS IR METODAI, VERTINIMO SISTEMA

4. REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA IR METODINĖS PRIEMONĖS

1. BENDROJI DALIS

1.1 PROGRAMOS PASKIRTIS

Neįmanoma išugdyti tvirtų dorovinių vertybių ir pilietinės savimonės, nepažįstant savo tautos istorinių bei kultūrinių ištakų. Iš protėvių paveldėtos turtingos muzikinės tradicijos yra unikali tautinio paveldo dalis, todėl jų saugojimas, puoselėjimas ir tęstinumo užtikrinimas yra svarbi ugdymo proceso dalis. Šių tradicijų praradimas reikštų neatitaisomą žalą kultūriniam identitetui. Siekiant išsaugoti ir aktualizuoti muzikines tradicijas, būtina sistemingai rūpintis jų perdavimu jaunajai kartai.

Aukštomis meninėmis vertybėmis pasižymintis folkloras šiandien neretai tampa siauresniam visuomenės ratui prieinamu reiškiniu. Todėl kryptingas folkloro pažinimas ir praktinis įgyvendinimas ugdymo procese sudaro sąlygas mokiniams geriau suvokti savo kultūrinį paveldą. Tik pažindami ir gerbdami savo kultūrą bei jos ištakas, mokiniai geba ugdytis pagarbą ir kitų tautų kultūroms.

Folkloro pažinimas kuria ugdomąją aplinką, grindžiamą liaudies pedagogikos principais, bendruomeniškumu ir tradicine „namų“ atmosfera. Jis padeda lavinti mokinių atmintį, dėmesį, kūrybiškumą, kolektyvinio mąstymo bei bendradarbiavimo įgūdžius, skatina asmeninę saviraišką ir socialinę brandą. Folkloro sinkretizmas – žodžio, melodijos, judesio ir elgesio normų visuma – sudaro prielaidas visapusiškam meninių ir socialinių kompetencijų ugdymui.

Programos turinys grindžiamas liaudies kalendoriumi, tradicinių švenčių ir apeigų cikliškumu. Mokymo medžiaga iš klasės į klasę nuosekliai plečiama ir gilinama, atsižvelgiant į mokinių amžiaus ypatumus bei regionines tradicijas.

Programos specifika – teorinių žinių (apeigos, šventės, tradicijos, papročiai ir kt.) ir praktinės veiklos dermė. Atsižvelgiant į folkloro sinkretinį pobūdį, ugdymo procese integruojami dalykai „Folkloro ansamblis“ ir „Liaudies teatras“, kurie logiškai papildo ir pratęsia temą „Liaudies kalendorius“.

Programa skirta vaikams, jaunimui ir suaugusiems iš įvairių tautybių, nepriklausomai nuo jų kilmės, siekiant skatinti kultūrų pažinimą ir tarpkultūrinį bendradarbiavimą.

1.2 TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Programos tikslas – sudaryti sąlygas mokiniams pažinti tautos muzikinį folklorą kaip reikšmingą kultūrinio ir dvasinio paveldo dalį, ugdyti pagarbą savo ir kitų tautų kultūroms bei skatinti aktyvų dalyvavimą kultūriniame gyvenime.

Programos uždaviniai:

1. Supažindinti mokinius su lietuvių ir kitų tautų folkloro tradicijomis, jų kilme, raida ir savitumais.
2. Ugdyti mokinių vertybines nuostatas, pagarbą tautos dvasiniam palikimui ir kultūriniam identitetui.
3. Plėtoti muzikinius gebėjimus per praktinę folkloro atlikimo veiklą (dainavimą, grojimą, judesį, vaidybą).
4. Formuoti kūrybiškumą, sceninę kultūrą ir meninę saviraišką.
5. Skatinti bendruomeniškumą, tarpusavio pagarbą, gebėjimą dirbti kolektyve.
6. Sudaryti galimybes mokiniams dalyvauti koncertuose, festivaliuose, konkursuose ir kituose kultūriniuose renginiuose.
7. Skatinti mokinių domėjimąsi savo krašto ir regiono tradicijomis, puoselėti jų tęstinumą.

1.3 NUMATOMI REZULTATAI (MOKINIŲ PASIEKIMAI)

Siekama, kad mokiniai:

- džiaugtųsi įvairiomis kūrybinės veiklos formomis ir aktyviai jose dalyvautų;
- gebėtų dalintis įgytomis žiniomis ir patirtimi šeimoje, mokykloje bei kultūriniuose renginiuose;

- įsisavinę ryškiausius tautinės kultūros pavyzdžius, gebėtų pagarbiai vertinti ir kitų tautų kultūrinės vertybes;
- jaustų vidinį poreikį pažinti tautos kultūrą ir tradicijas bei nuosekliai ugdytų savo kūrybinius gebėjimus.

1.4 UGDYMO FORMOS IR VEIKLOS KRYPTYS

Siekiant programos tikslų, mokiniai skatinami:

- dalyvauti kūrybinėje veikloje (koncertuose, tradicinėse kalendorinėse šventėse, žaidimuose, edukaciniuose renginiuose);
- pažinti liaudies kultūrą, jos tradicijas, simboliką ir regioninius savitumus;
- tobulinti kūrybinius gebėjimus – klausytis, išgirsti, pajusti, suprasti vokalinę ir instrumentinę liaudies muziką, ją atlikti, judėti pagal muziką, skaityti ir užrašyti muzikinį tekstą;
- dalyvauti folklorinėse ekspedicijose, rinkti ir sisteminti folklorinę medžiagą.

1.5 PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO PRINCIPAI

Folklorinėje veikloje gali dalyvauti kiekvienas vaikas, nepriklausomai nuo jo individualių gebėjimų ar patirties. Programoje vadovaujamas įtraukties, bendruomeniškumo ir pagarbos kiekvienam mokiniui principais. Svarbu sudaryti sąlygas kiekvienam mokiniui pajusti savo reikšmingumą tautos kultūros pažinimo, puoselėjimo ir tęstinumo procese.

2. MOKYMO DALYKO TURINYS, STRUKTŪRA, FORMOS, RYŠIAI SU KITAIŠ DALYKAIS

Folkloro dalyko turinys organizuojamas kompleksiskai, integruojant tarpusavyje susijusias ugdymo sritis. Ugdymo procesas apima:

- liaudies kultūros pažinimą ir praktinį įsisavinimą (dainavimą, šokį, papročius, grojimą tradiciniais instrumentais);
- muzikinės kalbos pagrindų ugdymą;
- muzikavimą ir kūrybinę veiklą (dalyvavimą folkloro sklaidos ir populiarinimo procese – koncertuose, festivaliuose, konkursuose, tradicinėse šventėse ir kt.);
- folkloro medžiagos rinkimą, analizę ir sisteminimą.

Minimalus mokinių skaičius grupėje – 2 mokiniai.

Maksimalus mokinių skaičius grupėje – 10 mokinių.

Programa įgyvendinama glaudžiai bendradarbiaujant su kitais muzikinio ugdymo dalykais – solfedžiu, instrumentiniu ir vokaliniu ugdymu, ansambliniu muzikavimu, šokiu bei teatro raiška. Užtikrinamas dalykų tarpusavio integralumas ir teminis nuoseklumas.

2.1 UGDYMO PROGRAMŲ ĮGYVENDINIMAS IR STUDIJUOJAMI DALYKAI

Folkloro ugdymas vykdomas pagal šias formalųjį švietimą papildančio muzikinio ugdymo programas:

2.1.1. Ankstyvojo muzikinio ugdymo programa (1–2 metų trukmės) – sudaro galimybes mokiniams susipažinti su muzikos pagrindais, instrumentais, natų raštu, ugdyti muzikalumą bei pradinius dainavimo ir klausymo įgūdžius.

2.1.2. Pradinio muzikinio ugdymo programa (4 metų trukmės) – suteikia galimybę pažinti pasirinktą meno sritį, muzikos instrumento ar balso galimybes, ugdyti kūrybiškumą ir pradinius atlikimo gebėjimus.

2.1.3. Pagrindinio muzikinio ugdymo programa (4 metų trukmės) – sudaro sąlygas gilinti pasirinktos meno srities pažinimą, tobulinti atlikimo įgūdžius, plėtoti menines ir kultūrinės kompetencijas.

2.1.4. Tęstinio ugdymo programa (1–2 metų trukmės) – orientuota į muzikinės patirties plėtojimą, saviraiškos stiprinimą ir pozityvių kultūrinių nuostatų formavimą.

2.1.5. Suaugusiųjų muzikinio ugdymo programa – skirta mokymosi visą gyvenimą principui įgyvendinti, suteikiant galimybes suaugusiems plėtoti muzikinį raštingumą, tobulinti atlikimo gebėjimus ir stiprinti kultūrinės kompetencijas.

PROGRAMOS BRANDUOLYS

Muzikinio formalųjų švietimą papildančio ugdymo programos branduolį sudaro:

- Folkloro ansamblis (I–VIII klasės);
- Ritmika,
- Liaudies šokis (I–VIII klasės);
- Etnosolfedžio (I–VIII klasės);

PASIRENKAMIEJI DALYKAI:

- Solinis dainavimas arba muzikos instrumentas (pagal mokinio pasirinkimą) (I–VIII klasės);
- Liaudies teatras / Liaudies kalendorius (I–IV klasės);
- Muzikos istorija (IV–VIII klasės);
- Ekspedicinė praktika (V–VIII klasės);
- Liaudies kostiumas (IV–VIII klasės).

2.2 UGDYMO TURINIO YPATUMAI PAGAL AMŽIAUS TARPSNIUS

Atsižvelgiant į mokinių amžių ir brandą, skirtingais ugdymo etapais prioritetas teikiamas skirtingoms praktinės veiklos sritims.

I–IV klasėse vyraujanti veiklos forma – muzikavimas ir kūrybinė veikla. Šiuo laikotarpiu svarbiausia sudominti mokinių folkloru, sudarant galimybes jam betarpiškai dalyvauti kūrybiniame procese. Ypatingas dėmesys skiriamas liaudies žaidimams, skaičiuotėms, lopšinėms, paprastoms dainoms ir judesiui.

Pradiniame etape siekiama ugdyti mokinių spontaniškumą, gebėjimą klausytis vieniems kitų, patirti bendros kūrybinės veiklos džiaugsmą bei formuoti teigiamą emocinį santykį su tautos kultūra.

V–VIII klasėse didesnis dėmesys skiriamas folkloro pažinimo gilinimui, analizei ir praktiniam pritaikymui. Mokiniai kryptingai rengiami folklorinėms ekspedicijoms, kurių metu įgyja patirties tyrinėjant įvairių Lietuvos regionų liaudies kultūrą, rinkdami ir sistemindami folklorinę medžiagą.

Muzikavimo ir kūrybinės veiklos tikslas šiame etape – aktyviai dalyvauti folkloro sklaidoje, populiarinti ir saugoti tautos kultūrinį paveldą bei ugdyti gebėjimą suprasti ir pagarbiai vertinti kitų tautų kultūras.

2.3 TARPDALYKINĖ INTEGRACIJA

Folkloro ugdymas pasižymi tarpdiscipliniškumu ir integruoja įvairias mokslo bei meno sritis: muziką, choreografiją, teatrą, vaizduojamąjį meną, etnokultūrą, kalbą, istoriją, geografiją, etiką, estetiką ir kt.

Mokantis folkloro:

- kūriniai siejami su konkrečiais Lietuvos regionais (geografija);
- analizuojami dainų tekstai ir papročiai, atspindintys istorinius bei socialinius procesus (istorija);
- nagrinėjami doroviniai ir etiniai liaudies kultūros pagrindai (etika);
- plėtojamas gimtosios kalbos suvokimas mokantis tarmių (kalba);
- aptariamos garso, balso ir akustikos fizikinės savybės (fizika);

- gaminami tradiciniai muzikos instrumentai, kostiumų elementai ar buities atributai (technologijos, dailė, darbai).

Tokia integracija sudaro sąlygas visapusiškam mokinių meninių, kultūrinių ir bendrųjų kompetencijų ugdymui bei stiprina jų kultūrinį sąmoningumą.

2.4 MOKYMO DALYKO TURINYS

	Tikslai ir uždaviniai, mokinių siektini rezultatai	Turinys
I – II klasės	- Remiantis kūrybiška vaikų prigimtimi skatinti įvairias muzikinės raiškos formas; - Formuoti pagrindinius dainavimo įgūdžius, siekti intonavimo tikslumo; - Lavinti instrumentinio grojimo įgūdžius; - Per judesius ugdyti ritmo pojūtį; - Supažindinti su vokaline ir instrumentine liaudies muzika; - Ugdyti pradinius natų skaitymo ir rašymo įgūdžius.	- Pagrindinių vokaliųjų įgūdžių formavimas: taisyklingas, natūralus kvėpavimas, tęstinio, lankstaus ir kintamo garso valdymas, aiški ir išraiškinga diktacija, vientisas dainavimas ir kalbos maniera; - Metro-ritminių įgūdžių lavinimas: žaidimai, šokiai, pratimai; - Pradiniai instrumentinio muzikavimo įgūdžiai: nesudėtingų vienbalsių ir dvibalsių kūrinių atlikimas dūdele, balalaika ar kitu instrumentu.
III – IV klasės	- Lavinti balso valdymo ir intonavimo įgūdžius; - Lavinti instrumentinio grojimo įgūdžius; - Supažindinti su folkloro ir etnografijos pagrindais; - Ugdyti dėmesį muzikos kalbai ir išraiškai; - Supažindinti su folklorinių žanrų įvairove.	- Grandininio kvėpavimo įgūdžių lavinimas; - Tam tikros vietovės dialekto mokymasis ir jo atgaminimas; - Daugiabalsės faktūros pradiniai įgūdžiai; - Kalendorinių ciklų dainų, senovinių papročių sceninis atlikimas; - Dainuojamosios tautosakos žanrų mokymasis (rateliai, tęstinės dainos, karo dainos); - Melodijos fiksavimo ir dainų tekstų užrašymo įgūdžių formavimas.
V – VI klasės	- Tobulinti balso valdymo ir intonavimo įgūdžius; - Tobulinti instrumentinio grojimo įgūdžius; - Plėsti žinias apie folklorą ir etnografiją; - Ugdyti dėmesį muzikos kalbai ir išraiškai; - Supažindinti su įvairių folklorinių žanrų įvairove.	- Grandininio kvėpavimo įgūdžių tobulinimas; - Dialekto ir regioninių ypatumų įgūdžių lavinimas; - Daugiabalsės faktūros plėtojimas; - Kalendorinių ciklų dainų, senovinių papročių sceninis atlikimas; - Dainuojamosios tautosakos žanrų įvaldymas; - Melodijų fiksavimo ir dainų tekstų užrašymo įgūdžių tobulinimas.

VII-VIII klasės	- Tobulinti daugiabalsio dainavimo įgūdžius; - Tobulinti instrumentinio grojimo ir akompanavimo įgūdžius; - Gilinti muzikinės kalbos žinias, suteikti improvizacijos ir harmonijos pagrindus; - Parengti moksleivius tautosakos rinkimui ekspedicijose; - Plėsti žinias apie įvairių regionų ir sričių kultūrinį paveldą; - Skatinti aktyvų dalyvavimą liaudies šventėse ir tautos kultūros propagavimą.	- Liaudiško dainavimo terminologija ir daugiabalsiškumo ypatybės; - Muzikinių ir poetinių ritmo struktūrų mokymasis ir fiksacija; - Harmoningos dermės liaudies muzikoje supratimas; - Improvizacijos muzikos instrumentais, akompanavimo pagrindinių harmoninių funkcijų rėmuose įgūdžiai; - Paruošimas tautosakos rinkimui: buities aprašymas, vietovės tyrimas, atlikėjų identifikavimas, kontaktų užmezgimas, įrašymas ir dainų tekstų užrašymas; - Nuosavos fonotekos kūrimas ir medžiagos sisteminimas.
------------------------	---	--

2.5 MOKYMO FORMOS

Programa numato įvairias mokymo formas, kurios sudaro sąlygas kompleksiskai ugdyti muzikines, kūrybines ir etnokultūrinės kompetencijas:

- Pamoka-pokalbis – teorinės informacijos pateikimas, iliustravimas vizualinėmis priemonėmis ir muzikiniais pavyzdžiais; mokiniai aktyviai dalyvauja pokalbyje, atsako į klausimus, analizuoja pateiktus pavyzdžius.
- Praktinė pamoka – apeigų, žaidimų, spektaklių pastatymas; dalyvavimas bendrose meistriškumo klasėse; sceninės praktikos užduotys.
- Individualios pamokos (solinis dainavimas, muzikos instrumentas) – suteikia galimybę lavinti individualius muzikavimo įgūdžius ir parengti mokinius soliniams pasirodymams.
- Išvažiuojamoji pamoka – koncertų, švenčių ir liaudies meno festivalių lankymas, pažintis su įvairių regionų kultūra.
- Savarankiškas darbas – pasirengimas pamokoms, rekomenduojamos literatūros skaitymas, kūrybinių užduočių atlikimas.
- Ekspedicinė praktika – išvykos pas liaudies tradicijų žinovus, surinktos medžiagos naudojimas archyvų kūrimui, kolektyvo repertuaro papildymui, regioninės kultūros studijoms bei tiesioginiam bendravimui su gyvosios tradicijos atlikėjais.
- Baigiamoji pamoka – gali būti organizuojama kaip apklausos pamoka, koncertas, spektaklis ar žanro scena. Vedama ne tik mokiniams, bet ir jų tėvams, mokytojams bei kitiems mokyklos bendruomenės nariams, kaip atvira pamoka.

3. KONTROLĖS FORMOS IR METODAI, VERTINIMO SISTEMA

Kontrolės principai

Mokinių veiklos kontrolė ir jos organizavimas grindžiami šiais principais:

- sistemingumas ir nuoseklumas;
- atsižvelgimas į mokinių individualias savybes;
- nuolatinė pažangos stebėsena per žodinius ir rašytinius darbus, temines šventes ir kt.;
- einamoji mokinių pažanga fiksuojama pamokų metu;
- tarpinė atestacija atliekama siekiant įvertinti mokinių pasiekimus konkrečiame mokymo etape.

Tarpinio atestavimo formos nustatomos mokymo įstaigos: kontrolinė pamoka, testas, dalyvavimas kūrybiniuose renginiuose. Kūrybinis pasirodymas gali būti prilyginamas įskaitai arba kontrolinei pamokai. Tarpinio atestavimo būdai gali būti: žodinis atsakymas, rašto darbas, meniniai pasirodymai festivaliuose, konkursuose ar koncertuose.

Vertinimo sistema

- 10 balų sistema;
- įskaityta / neįskaityta;
- žodinis atsakymas;
- rašto darbas;
- kūrybinis pasirodymas;
- dalyvavimas festivaliuose, konkursuose ir koncertuose.

Vertinimo kriterijai

- Mokinių pasiekimai vertinami pagal gebėjimus:
- atlikti liaudies dainą tradiciniu stiliumi;
- laikytis ritminio ir melodinio tikslumo;
- dirbti ansamblyje ir bendradarbiauti grupėje;
- suprasti liaudies kalendoriaus tematiką;
- paaiškinti tradicijų prasmę ir kontekstą;
- demonstruoti kūrybiškumą ir iniciatyvą.

5. REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA IR METODINĖS PRIEMONĖS

4.1 Literatūra

Mokymo priemonės vaikams ir pradedantiesiems:

- Lietuvos liaudies dainos, rinktinės, įvairūs leidiniai pagal klases;
- „Liaudies dainų giesmynas“ (skirtingų regionų rinktinės);
- Knygos apie liaudies žaidimus, skaičiuotes ir lopšines;
- Pradinių liaudies šokių vadovėliai ir scenarijai (I–IV kl.).

Mokymasis viduriniame ir vyresniame etape:

- Etnografijos pagrindų vadovėliai (regionų tradicijos, papročiai, kalendoriniai ciklai);
- Folkloro žanrų analizės leidiniai (rateliai, tęstinės dainos, karo dainos, sutartinės);
- Vokalinės ir instrumentinės liaudies muzikos analitiniai tekstai;
- Lietuvos muzikos istorijos vadovėliai ir mokytojo gairės (V–VIII kl.).

Metodinės rekomendacijos mokytojams:

- Vadovėliai ir metodinės knygos „Folkloro ugdymas muzikoje“, „Liaudies muzikos praktikos pamokose“;
- Pedagoginiai straipsniai apie integraciją su choreografija, teatro raiška ir muzikine kalba;
- Regioninių tradicijų studijos, etnografinių ekspedicijų ataskaitos.

4.2 Muzikos priemonės

- Tradiciniai muzikos instrumentai: dūdelė, kanklės, balalaika, smuikas, būgnai ir kiti regioniniai instrumentai;
- Instrumentų mokymosi užrašai ir pratimai;
- Solinio ir ansamblinio dainavimo partijos;
- Daugiabalsių kūrinių partijos įvairiems balsams;
- Notų archyvai (populiariausių liaudies dainų, ratelių, šokių melodijų rinkinių).

4.3 Audio ir video medžiaga

- Garso įrašai su liaudies dainomis, sutartinėmis, rateliais ir šokiais;
- Vaizdo medžiaga su liaudies šokiais, koncertais, ekspedicijomis;
- Mokomoji medžiaga apie instrumentų atlikimą, balso techniką ir improvizaciją;
- Regioninių tradicijų ir švenčių dokumentika.

4.4 Metodinės priemonės

- Skaitmeninės medžiagos ir interaktyvūs mokymosi ištekliai (CD, DVD, internetiniai resursai);
- Sceninės ir spektaklių pastatymo planai;
- Edukaciniai žaidimai ir praktiniai pratimai ritmo, kvėpavimo, dikcijos ir judesio lavinimui;
- Folkloro ekspedicijų darbų instrukcijos (medžiagos rinkimas, užrašymas, archyavimas);
- Mokinių nuosavų fonotekų kūrimo gairės, repertuaro planai.